

Opetus- ja kulttuuriministeriökirjaamo@minedu.fioppivelvollisuus@minedu.fi**Lausunto opetus- ja kulttuuriministeriölle luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle oppivelvollisuuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. VN/1985/2020-OKM-1.**

Koneyrittäjät ry toteaa lausuntonaan seuraavaa.

Hallitus esittää lakimuutoksilla oppivelvollisuusiän korottamista 18 ikävuoteen, ohjauksen vahvistamista, toisen asteen koulutuksen maksuttomuutta sekä toisen asteen valmistavien koulutusten ja nivelvaiheen ohjauksen kehittämistä. Esityksen tavoitteena on nostaa koulutus- ja osaamistasoa sekä varmistaa jokaiselle mahdollisuus toisen asteen tutkinnon suorittamiseen sekä vähentää syrjäytymistä. Nämä ovat Koneyrittäjien mielestä tavoittelemisen arvoisia asioita, mutta oppivelvollisuuden laajentaminen ja opiskelun maksuttomuus ei välttämättä ole paras vaihtoehto ongelmien ratkaisemiseksi.

Koneyrittäjät edustavat pienyritysvaltaisia konetyöaloja maarakennus-, metsä- ja bioenergia-aloilla. Näillä aloilla toimivien pienyritysten kannalta ongelmallisinta koulutuksessa on, että se ei pysty takaamaan opiskelijoille riittäviä työelämässä tarvittavia perusvalmiuksia. Ammatillista koulutusta edustamillamme aloilla pääsääntöisesti järjestetään määrällisesti riittävästi, mutta valmistuvien opiskelijoiden työelämävalmiudet ja ammattitaito eivät keskimäärin ole riittäviä. Oppivelvollisuusiän nostaminen ja kaavailtu uudistus ei ratkaise koulutusjärjestelmän nykyisiä ongelmakohtia, eikä se ole käsittääksemme kustannustehokasta syrjäytymisen vähentämisessäkään.

Koneyrityksille on tärkeää ammatillisesta koulutuksesta valmistuvien työntekijöiden osaamisen taso. Koulusta valmistuneen osaamisen kannalta ratkaisevaa on, että opiskelija on koulutuksen aikana saanut riittävästi ajoharjoittelutunteja työkoneen (kaivukone, metsäkone, hakkuri, traktori) käytössä. Työelämässä tarvittaviin taitoihin harjaannuttamisen vähäisyys on ongelma työllistymisessä koulutusta vastaavaan työhön konetyöalojen pienyrityksiin. Pienyrityksillä ei keskimäärin ole varaa palkata konetöihin täydellä palkalla koulusta valmistuneita, jotka kaipaavat merkittävästi lisää harjoitusta. Kaavailtu esitys oppivelvollisuusiän nostamisesta ei ole vastaus näiden haasteiden ratkaisemiseen eikä mielestämme paranna nuorten työllistymistä konetyöaloilla. Uhkana on, että uudistus johtaa jopa toiselta asteelta vastavalmistuvien nuorten osaamisen laadun heikkenemiseen, kun opetukseen ohjattavilla määrärahoilla katetaan uusia pakollisia kustannuksia.

Konetyöalojen koulutuksessa koulutuspaikat saadaan nykyisin monessa koulutuspaikassa juuri ja juuri täytettyä. Tarve olisi saada lisättyä konetyöaloille soveltuvien hakijoiden määrää. Laajennetun oppivelvollisuuden myötä kaikki ovat pakotettuja hakeutumaan koulutukseen. Koska konetyöalojen koulutuksessa todennäköisesti on koulutuspaikkoja vapaana, riskinä on, että koulutukseen hakeutuu niihin soveltumattomia nuoria aiempaa enemmän (huom. vapaa hakeutumisoikeus), mikä olisi omiaan heikentämään opetuksen vaikuttavuutta. Jos oppivelvollisuuden laajentaminen kuitenkin toteutetaan, olisi määrärahojen riittävyys varmistettava sekä samalla toteutettava jo nyt konetyöalojen keskusteluissa esillä oleva oppilaiden testaus, jolloin olisi jokin keino ohjata oppilaiden valintoja kalliin konekoulutuksen suhteen.

Koulutuksen määrärahalleikkaukset ovat viime vuosina supistaneet lähiovetusta ja suurentaneet ryhmäkokoja myös toisella asteella. Koneyritykset kertovat, ettei opiskelijoiden ammatillisessa koulutuksessa saama perusosaaminen ole riittävää. Koneyrittäjät näkee tärkeänä, että oppilaitoksilla tulisi olla riittävät resurssit, jotta ne kykenisivät nykyistä paremmin tarjoamaan laadukasta opetusta, joka vastaa nuoren työelämässä kohtaamia osaamisvaatimuksia ja työelämän vastavuukuksia. Tässä yhteydessä laadukas opetus kattaa myös työpaikoilla annettavan koulutuksen ja opastuksen, jota oppilaitosten pitäisi kyetä tukemaan niin henkisesti kuin sopimusvaraisesti myös rahallisesti.

Toisen asteen opiskelun maksuttomuus ja oppivelvollisuuden nostaminen lisää kustannuksia merkittävästi. Jos tämä toteutetaan, on tärkeää, että lisämenoja vastaavasti lisätään myös määrärahoja. Muuten menemme ojasta allikkoon. Jos määrärahat eivät lisäänty tarpeen mukaisesti, johtaa se tilanteeseen, että pakollisten lisämenojen kattamiseksi koulutuksen järjestäjät paikkaavat puuttuvaa rahoitusta opetuksen muilla resursseilla. Tämä johtaisi laadun heikkenemiseen.

Konetyöalat ovat koulutusaloina varsin pieniä opiskelijamäärillä mitattuna. Näillä aloilla on erityispiirteitä, jotka saattavat jäädä rahoitustarpeita keskimääräisillä luvuilla arvioitaessa huomaamatta. Ensinnäkin konetyöaloilla opetusvälineenä täytyy olla työkone – kaivukone, metsätraktori, hakkuukone, hakkuri. Ne ovat hankintatavasta riippumatta opetuskäytössä kalleimmasta päästä olevaa tarpeistoa. Opetus työkoneilla on yksilötason taikka pienryhmätason koulutusta, joka tapahtuu usein konetyöaloille luontaisessa työympäristössä ulkona maastossa. Tämä aiheuttaa myös logistiikkakustannuksia – oppilaat siirtyvät, kalustoa siirretään. Konetyöalojen koulutus on väistämättä keskimääräistä kalliimpaa.

Uudistuksen periaatteena on, että opetusta on voitava saada ilman opiskelijalle aiheutuvia kustannuksia. Opetuksen ohella myös välttämättömien opetusvälineiden olisi oltava opiskelijalle maksuttomia ja opetuksen maksuttomuus tarkoittaisi myös tarpeellisia koulukuljetuksia ja riittävää ravintoa. Konetyöaloilla tärkeä osa ammatillisesta koulutuksesta on työpaikalla tapahtuva oppiminen. Metsäalalla koulutussopimukseen perustuvat opiskelutyöpaikat sijaitsevat keskimäärin melko etäällä oppilaitoksista ja myös opiskelijan kotoa. Yhteydenpitoon koulun ja opiskelijan välillä sekä opiskelupaikan tarjoavan työpaikan välillä tarvitaan älypuhelin ja ehkä myös tietokone. Uudistus ilmeisesti tarkoittaa, että matkat ja opiskeluvälineet korvataan. Matkakustannukset kotoa työmaille työssäoppimisen aikana maksaa/järjestää useinkin työpaikka. Onko kustannus jatkossa maksettava julkisista varoista? Tälläkin hetkellä nämä asiat on pitänyt ratkaista ja on ratkaistu. Ne ovat usein työnantajan kattamia. Nyt on ilmeistä, että opetuksen maksuttomuuden myötä katettavaksi tulee uusia kustannuksia ja riskinä on, että opetukseen kohdennettavia määrärahoja joudutaan ohjaamaan toisaalle kuin varsinaiseen opetukseen, mikä ei ole opetuksen laadun kannalta hyvä asia. On tärkeää, että konetyöalojen erityispiirteet tunnustetaan ja niiden vaatimat keskimääräistä suuremmat resurssit turvataan, jos oppivelvollisuusaikaa esityksen mukaisesti laajennetaan.

Oppimisen ja koulunkäynnin ongelmiin tulisi puuttua jo mahdollisimman varhain paljon ennen toisen asteen koulutusta. Varhainen puuttuminen on kaikkien kannalta vaikuttavin ja edullisin ratkaisu. Opiskelijoiden ja työpaikkojen kannalta oppivelvollisuuden laajentamista tärkeämpää olisi panostaa laadukkaaseen ja ajantasaiseen, riittävään lähiovetukseen ja -ohjaukseen, sekä työelämäyhteistyön kehittämiseen. Nyt esitetty uudistus kohdistaa määrärahoja osaamisen ja koulutuksen laadun kehittämisen sijaan materiaali- ja matkakuluihin.

Kunnioitavasti

Simo Jaakkola

15.6.2020

toimitusjohtaja
Koneyrittäjät ry

varatoimitusjohtaja
Koneyrittäjät ry